

RSU stratēģiskais mērķis – PĒTNIECĪBAS ATTĪSTĪBA

Zinātne ir viens no svarīgākajiem Rīgas Stradiņa universitātes (RSU) dienaskārtības jautājumiem, kā arī attīstības stratēģiskais mērķis. RSU piedalās septiņos valsts pētījumu programmas (VPP) projektos COVID-9 seku mazināšanai, turklāt trīs no tiem arī vada. No 2017. līdz 2019. gadam par 42% ir pieaudzis RSU augstas raudzes publikāciju skaits. Zinātnē ir iesaistīti docētāji, pētnieki, studenti un universitātes darbinieki, tiek īstenotas sevi jau pierādījušas un meklētas jaunas pētījumu iespējas – ar pētniecību nodarbojas plašs augstskolas darbinieku skaits. Kā veidot pētnieku komandas un kā tās motivēt sasniegt arvien augstākus mērķus? To jautājam RSU Zinātnes departamenta direktorei *Dr. med. Lienei Ņikitinai-Zaķei*, RSU Personāla departamenta direktorei **Dacei Jasmanei** un RSU Sabiedrības veselības institūta direktorei, profesorei **Guntai Lazdānei**.

Kādus RSU pētniekiem pieejamos resursus jūs vēlētos izcelt?

Liene Ņikitina-Zaķe: Es gribētu iesākt ar stāstu par Doktorantūras skolu kā vienas pieturas aģentūru, kurā mēs organizējam konsultācijas, lekciju un semināru ciklus, un arī tematiskus tīklošanās pasākumus. Starp nozīmīgākajiem tās darbības virzieniem ir palīdzība pētījumu plānošanā, dizainā, datu apstrādē, to interpretācijā un projektu sagatavošanā. Esam izveidojuši komandu, pie kā pētnieki operatīvi un kompetenti var saņemt nepieciešamo informāciju un konsultācijas. Kā labu piemēru var minēt arī konsultācijas statistikas laboratorijā vai lekcijas par mašīnmācīšanos, kas pavisam nesēn izraisīja lielu studējošo un darbinieku interesi. Tās ir arī konsultācijas, kā precīzāk izvēlēties zinātniskos žurnālus, kur publicēt savus darbus. Mēs bieži organizējam tīklošanās pasākumus, atbalstām pētnieku vēlmes iestāties dažādās asociācijās, tikties ar ārvalstu kolēģiem, apmeklēt seminārus, konferences, kur diskutēt un iespējams vienoties par kopējiem sadarbības projektiem. Lai gan pandēmijas laikā ir ierobežotas iespējas tikties klātienē, mūsu organizētie pasākumi, piemēram, Zinātnieku brokastis tikpat veiksmīgi notiek attālināti tiešsaistē, un interese ir liela.

Cits pētniekiem svarīgs resurss ir RSU iekšējie granti, uz kuriem var pieteikties projektu autori, kas jau ir snieguši pieteikumus kādam ārējam konkursam, piemēram, Latvijas Zinātnes padomes (LZP) finansējumam. Piemēram, tie ir projekti, kas tikuši labi novērtēti, bet nav ieguvuši finansējumu. Mēs piedāvājam papildu līdzekļus, lai pētnieku grupa var turpināt darbu, kā rezultātā būtu lielākas izredzes uzvarēt turpmākajos konkursos.

Dace Jasmane: Es arī vēlos uzsvērt, cik svarīgs ir dažādu RSU departamentu kolēģu atbalsts pētniekiem, jo administratīvos procesus labāk pārzina cilvēki, kas ar to ikdienā strādā. Lai atslogotu pētniekus no administratīvā darba, iesaistās Attīstības un projektu departaments, kas administrē ES projektus, un Zinātnes departaments, kurā ir trīs projektu koordinatori, kas savukārt administrē VPP un LZP grantus. Arī Personāla un Finanšu departaments palīdz ar savām kompetencēm, lai pētnieki enerģiju varētu veltīt tieši zinātniskajam darbam.

No 2018. gada RSU darbojas zinātnes motivācijas programma ar mērķi materiāli stimulēt RSU akadēmisko personālu – gan docētājus, gan zinātniekus. Tiek noteikti konkrēti mērķi, kas ir svarīgi mūsu universitātei kā zinātniskai institūcijai. Sasniedzot tos, kolēģi var saņemt vienreizēju atbalstu līdz pat 9000 eiro. Šis ir instruments, ar kuru varam atvērt pētniekus labākiem zinātnes rezultātiem.

Paralēli mēs veidojam darba samaksas programmu, kas ir vērsta uz attīstību. Tiek noteikti konkrēti rādītāji, kurus sasniedzot, atalgojums var palielināties, tomēr, ja rezultāti nav pietiekami labi, atalgojums var arī kristies. Līdzīgi kā zinātnē, arī monetārajā laukā nekas nestāv uz vietas, jo ar

atlīdzības sistēmas palīdzību vēlamies mainīt mūsu domāšanu, pieeju savu darbu risināšanai, un vēlamies izcelt labākos.

Kā meklējat un piesaistāt jaunus pētniekus vai jau pieredzējušus zinātniekus?

Dace Jasmane: Ja pieredzējis pētnieks ir arī mācību spēks, viņam ir iespēja plaši atvērt vārtus uz zinātņi studentiem, ieinteresēt pētniecībā, jo docēšana arī ir topošā zinātnieka veidošana. Jau sākot no bakalaura programmas un pamatstudijām, pēc tam jau maģistra programmā ir iespēja sevi izmēģināt un pierādīt, kā arī saprast, vai zinātnes ceļš būs īstais. Saprrotams, visiem nav jābūt pētniekiem, tomēr docētājam ir iespēja novērtēt un izcelt tos studentus, kurus interesē zinātne un kuri varētu kļūt par izciliem pētniekiem nākotnē. Tieši docēšana ir visizplatītākais un labākais veids, kā pieredzējušie zinātnieki, profesori, ierauga jaunus talantus, kuriem ir aizrautība un vēlme iesaistīties zinātniskajā darbā. Tajā pat laikā ir arī veiksmīgi piemēri, kad praktiskajā darbā jau pieredzējuši praktiķi, ārsti, žurnālisti, juristi un citi jau vēlākā karjeras posmā iesaistās pētniecībā. Izmantojam arī formālāku ceļu, kad izsludinām zinātnieku konkursu un aicinām pieteikties spēcīgus un zinošus kandidātus.

Nodrošinot pētniekiem nepieciešamos resursus un sniedzot organizatorisko atbalstu, svarīga ir atgriezeniskā saite. Kā noskaidrojāt, vai atbalsts sasniedzis mērķi un kā novērtējat padarīto?

Liene Ņikitina-Zaķe: Ikdienas atgriezeniskā saite ir personiska – darbiniekiem, pētniekiem, vadītājiem un ekspertiem neformāli tiekoties un pārrunājot pētniecības aktualitātes.

Šobrīd bieži tiek izmantotas tiešsaistes komunikācijas iespējas. Katra mēneša pēdējā ceturtdienā ir zinātnes kopsapulce, kurā piedalīties ir aicināti visu zinātnisko institūtu direktori un struktūrvienību vadītāji. Vajadzības gadījumā aicinām arī kolēģus no citiem departamentiem, kas var sniegt konsultācijas un palīdzēt ikdienas darbā.

Jau ierasta pētnieku tikšanās platforma ir Zinātnieku brokastis, katru mēneša pirmajā trešdienā. Jau nosaukums liecina, ka tās veidojam kā neformālu pasākumu, kurā pētnieki bauda arī kafiju un uzkodas.

Pandēmija gan piespiež pasākumu organizēt attālināti, kas liedz iespēju kopīgi iedzert kafiju, tomēr apmeklējums un interese nemazinās. Zinātnieku brokastis ir semināru un lekciju cikls. Katru reizi ir viena aktuālā tēma, par kuru klausāmie dažādas prezentācijas. Diskutējam, meklējam nākotnes sadarbības iespējas. Piedalās ne tikai RSU, bet arī citu augstskolu un pētniecības iestāžu pārstāvji. Nesen pasākuma tēma bija zinātnes komunikācija. Pēc Zinātnieku brokastīm mēs saņemam atgriezenisko saiti, viedokļus, ko vēl pētnieki gribētu uzzināt un par ko vēl diskutēt.

Dace Jasmane: Svarīgi, ka reizi divos gados ir RSU darbinieku piesaistes un apmierinātības aptauja. Tās rezultāti tiek nodoti struktūrvienību vadītājiem. Šogad ieviesām arī jauninājumu, ka aptaujas veidotājs kompānija KANTAR vada semināru vadītājiem un paskaidro, kā jāstrādā ar aptaujas datiem, lai pēcāk tos efektīvi izmantotu savu struktūrvienību darba pilnveidošanā.

Ja runājam par darba rezultātiem individuālā pētnieka līmenī, tad katru gada beigās tiek izvērtēti darba rezultāti un mūsu Darba izpildes vadības sistēmā tiek noteikti nākotnes attīstības virzieni. Tas attiecas uz visiem RSU darbiniekiem.

Kāds izskatās ideālais RSU pētnieks?

Dace Jasmane: Mēs vēlamies, lai zinātnieki ir aizrautīgi ar savu darbu, veic to ar patiesu prieku un ieinteresētību. Tajā pat laikā viņiem ir jābūt ne tikai aizrautīgiem, bet arī zinošiem ekspertiem pētniecības un citu darba uzdevumu jomā. RSU mums ir svarīga cieņa, respekts, savstarpējais atbalsts un spēja pieņemt atšķirīgo. Tās ir īpašības, kas veido tādas efektīvas komandas garu, kas var sasniegt fantastiskus rezultātus. Un, protams, mūsu pētniekiem ir jābūt RSU patriotiem.

Liene Nikitina-Zaķe: Es vēl papildinātu ar noturību, mērķtiecību un pašdisciplinētību. Zinātniekiem bieži vien ir nedaudz citādāks darba ritējums nekā kolēģiem, kuri, piemēram, nodarbojas pamatā ar docēšanu. Ir jāprot plānot savs laiks, eksperimentu veikšana, publikāciju rakstīšana, pieteikšanās projektiem, jauno pētnieku apmācība, un jāprot sabalansēt tos ar pārējiem uzdevumiem. Zinātniekam ir jābūt pašprietiekamam un jābūt plānot. Protams, plāni ir arī jāīsteno, ko palīdz mērķtiecība. Un vēl gribam redzēt pētniekus, kuriem zinātniskais darbs ir īsta sirdslieta.

RSU ietvarā ir vairāki zinātniskie institūti. Viens no tiem ir Sabiedrības veselības institūts, kura direktorei profesorei Guntai Lazdānei jautājām, kāds ir atbalsts pētniekiem viņas vadītā institūta ietvaros?

Prof. Gunta Lazdāne: RSU Sabiedrības veselības institūts, kurš veic zinātnisko darbību sabiedrības veselības un veselības aprūpes organizācijas jomā, pētījumos apvieno cilvēkus no dažādām nozarēm un specialitātēm. Jau projekta izstrādes stadijā uzrunājam studējošos un jaunus zinātniekus, lai viņiem būtu iespēja labāk izprast projekta mērķus un metodes. Šajā laikā topošie zinātnieki mācās no pieredzējušajiem un kļūst par Sabiedrības veselības institūta pētnieku kolektīva pilntiesīgiem biedriem. Viņi ir pirmie, kurus informējam par dažādām ar pētniecību saistītām aktivitātēm – sākot ar pašmāju semināriem, līdz pat lieliem starptautiskiem kongresiem. Pēdējā gada laikā mūsu pētnieku izstrādātie projekti ir saņēmuši augstu novērtējumu un vērā ņemamu finansējumu. Piemēram, liela jauno zinātnieku grupa pēta uztura paradumus grūtniecības laikā. Cita piedalās valsts pētījuma programmā par COVID-19 ietekmi.

Neskatoties uz epidēmijas izraisītajiem ierobežojumiem un izmaiņām dienas kārtībā, zinātne RSU ir, bija un būs prioritāte, kuras attīstībā, izmantojot gan jau pārbaudītas un sevi pierādījušas, gan jaunas un inovatīvas metodes, iesaistās viss plašais un kompetentais RSU kolektīvs.

Laikrakstam “Zinātnes Vēstnesis”
sagatavoja Nils Josts

Avots: “Zinātnes Vēstnesis”, Nr. 19 (603), 2020. gada 16. novembris.